

SCAUNUL SIBIULUI ÎN LUMINA UNUI REGISTRU FISCAL DIN 1593

Dragoș Lucian ȚIGĂU¹

THE SEAT OF SIBIU IN THE LIGHT OF A TAX REGISTER OF 1593

ABSTRACT

This paper examines the content of an unpublished tax register, regarding the redemption of in-kind obligations of the inhabitants of the Seat of Sibiu, at the end of the 16th century. First of all, the precise dating of the register was successful (October 1593), based on the names and functions held by the persons mentioned in the text. Secondly, all the geographical, ethnic, administrative, economic and social information contained in the register was analyzed. One of the most valuable issues included in the document is the mention of the settlements in the Seat of Sibiu. All the 34 localities mentioned in the repertoire still exist today. The information regarding the ethnic mixture is sporadic, but the author of the register wanted to specify in particular the Romanian nature of some villages. The leadership at the level of village is highlighted, otherwise this is less documented. Each settlement had a mayor, seconded by trustworthy elders.

The most consistent information from the repertoire refers to the number of corn stacks, animals and cottars (a landless villager or a dwarf-holder earning his living as a day laborer or wage earner), as well as to the amounts collected from the 34 settlements. Processing of registered data reveals a total of 300,345 stacks (approximately 150,000 hayricks), which proves the wealth of the land and confirms that 1593 was one of the years with rich harvests. The modest agricultural yield in some villages is compensated by the high number of domestic animals. The register mentions 1,165 bovines and 13,953 sheep concentrated in the patrimony of just six settlements. Data centralization indicates a number of 904 cottars, scattered very unevenly in the 34 possessions.

The paper presents the circumstances in which a decision was made to levy taxes on crops, animals and people. The Diet of September 1593 enacted this tax to cover the expenses of the Court of Prince Sigismund Bathory and the high claims of the Ottomans. The tax register shows that the calculations were made correctly, based on the number of people, animals and stacks declared. The total amount of 705 florins is substantial and there are good reasons to believe that it was not only estimated, but also actually collected. Being fair people of their kind, the Transylvanian Saxons tried to meet the deadlines for collecting and handing over the money.

Over time, the register has surpassed its role of practical tax registration tool, becoming a valuable witness to the culture of writing and rigor in the Transylvanian Saxon environment in the late Middle Age.

Keywords: Middle Age, Transylvanian Diet, Tax register, Seat of Sibiu, Saxons.

Printre multele documente inedite păstrate în fondul arhivistic național, accesibile specialiștilor și pasionaților de istorie prin portalul *Arhiva medievală a Româ-*

¹ Profesor, doctor în istorie, Școala Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu”, București; e-mail: dragoslucian68@yahoo.com.

niei², se află un registru privind răscumpărarea obligațiilor în natură ale locuitorilor din scaunul Sibiu la sfârșitul secolului al XVI-lea³.

Registrul este realizat din trei foi mari de hârtie cu dimensiunile aproximative 43x32 cm, care, prin îndoire pe înălțime, au generat șase file de 21,5x32 cm. Foile sunt cusute pe mijloc și se află în stare bună de conservare, fapt care asigură lizibilitatea deplină a textului. Însemnările sunt în limba latină, acoperind primele cinci file și începutul celei de-a șasea. Există și două scurte mențiuni în limba germană pe filele 3r și 5v. Documentul este important prin varietatea informațiilor sale, care constituie tot atâtea instanțee din viața scaunului sibian spre finalul secolului XVI.

Primele aspecte de clarificat sunt autorul și data registrului. Din descrierea făcută pe amintitul portal electronic reiese că emitentul este necunoscut, iar încadrarea cronologică este foarte vagă, „circa secolul 16”, sugerată de grafia acelei epoci. Analiza atentă a datelor înșirate pe cele șase file și coroborarea lor cu informațiile din sursele contemporane sunt în măsură să lămurească cele două chestiuni. Primele indicii concludente apar încă din titlul documentului: „Regestrum super redemptione gelimarum in sede Cibiniensi iuxta deliberationem dominorum regnicolarum trium nationum in comitiis eorum Albae Juliae novissime celebratis communi voto et suffragiis imposita conscriptum per Andream Theylesium”. Parcurgerea registrului arată că are în întregime același scris, fiind redactat, foarte probabil, de persoana care a centralizat datele provenite din satele scaunului sibian. Așadar, se poate afirma că autorul registrului este Andreas Theil – membru al unei alese familii sibiene și funcționar în cadrul administrației locale⁴.

Titlul registrului confirmă că acesta a fost redactat la scurt timp după întrunirea unei Diete la Alba Iulia, fără a face însă referire la vreun an. În aceste condiții, trebuie apelat la informațiile esențiale din cuprinsul registrului. Actul enumeră șase notabili din orașul și scaunul Sibiu care și-au împărțit responsabilitatea recenzării bunurilor și persoanelor din regiune. Cu o singură excepție, carierele acestor onorabili sunt bine reflectate documentar, iar compararea lor permite datarea precisă a momentului în care au colaborat pentru recenzare. Primul amintit este Lucas Enyedinus, „iudex sedis Cibiniensis”. El a servit ca vicejude scăunal (1579), vilic al orașului/Stadthann (1586-1587), jude scăunal/Stuhlrichter (19 ianuarie 1588-28 ianuarie 1594) și primar al Sibiului (1594-1596, 1599-1603)⁵. Al doilea notabil consemnat este Daniel

² Proiect implementat de Universitatea din București în parteneriat cu Arhivele Naționale ale României, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și Arhivele Naționale ale Norvegiei, finanțat din granturi SEE; disponibil la adresa electronică: arhivamedievala.ro.

³ Original păstrat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale ale României (în continuare: SJSbAN), *Colecția de acte fasciculate*, B. Agricultură, nr. 52.

⁴ Andreas Theil era înrudit cu Georg Theil, notar al Sibiului (1595-1596) (Franz Zimmermann, *Chronologische Tafel der Hermannstädter Plebane, Oberbeamten und Notare in den Jahren 1500 bis 1884*, în „Archiv des Verein für Siebenbürgische Landeskunde”, 3. Heft, 1884, p. 537-538).

⁵ SJSbAN, Fond *Magistratul orașului și scaunului Sibiu*, Colecția de documente medievale (în continuare: Colecția de documente medievale), seria U V, nr. 947 (1579); Fr. Zimmermann, *op. cit.*, p. 537-538 (1586-1603). Lucas Engetter/Enyetter/Enyedi a decedat în timpul exercitării funcției de primar (1603) (Ioan Albu, *Inscripții der Stadt Hermannstadt aus dem Mittelalter und der Frühen Neuzeit*, Sibiu, 2002, p. 117-118, nr. 127).

Weys, „senator Cibiniensis”, demnitate în care a fost ales la 1587 și pe care a păstrat-o 11 ani (1598). Timp de doi ani a îndeplinit și funcția de vilic al Sibiului (19 ianuarie 1588-20 februarie 1590)⁶. Următoarea persoană distinsă este Gallus Luttsch, „senator Cibiniensis”, pe care documentele îl remarcă timp îndelungat (1580-1615) în fruntea administrației sibiene. El a fost consilier și senator al orașului (1580-1600), vilic urban (21 februarie 1590-19 ianuarie 1593), jude scăunal (1594-1598, 1601-1604) și primar al Sibiului (1604-1615)⁷. Al patrulea onorabil din registru este Benedictus Farkas, „senator Cibiniensis”. Amintit adesea ca Benedict Wolff, el apare în componența Magistratului sibian din anul 1589 și păstrează funcția până la sfârșitul vieții (1596)⁸. Despre următorul demnitar, anume Georgius Lechy, „castellanus sive porkolab in Turri Rubea”, sursele rămân foarte discrete. În sfârșit, ultimul menționat în registru este Paul Paul(inu)s, „senator Cibiniensis”, remarcat în această ipostază începând cu anul 1593 și până în momentul decesului (1606). Paulinus a avut privilegiul de a fi și primar al Sibiului, dar pentru o scurtă perioadă (septembrie 1603-martie 1604)⁹.

După o primă confruntare a datelor prezentate mai sus, perioada redactării registrului se poate reduce de la întregul secol XVI la anii 1588-1594, când Lucas Engetter/Enyetter/Enyedi a fost jude al scaunului Sibiu. Dintre toate persoanele menționate în registru, doar Lucas Engetter și George Lechy apar cu funcții bine precizate (jude scăunal, respectiv castelan), restul figurând numai cu titlul de senator urban. Cum Daniel Weiss și Gallus Lutsch sunt consemnați doar ca senatori și nu în calitate de vilici (funcția de „Stadthann” având mai multă importanță și prestanță decât cea de senator), atunci din intervalul celor șase ani trebuie eliminată secvența 19 ianuarie 1588-19 ianuarie 1593. Un argument suplimentar care justifică această restrângere este absența lui Paul Paulinus din rândurile senatorilor sibieni până în 1593. În intervalul rămas (ianuarie 1593-ianuarie 1594) s-au desfășurat două Diete ale țării, ambele la Alba Iulia, prima fiind parțială (25-29 aprilie), iar cealaltă având caracterul unei adunări generale (1-10 septembrie)¹⁰. Dacă hotărârile Dietei parțiale nu au nicio relevanță pentru subiectul discutat aici, în schimb protocolul adunării ținute la începutul toamnei este esențial pentru datarea registrului sibian. Dieta a stabilit ca sumele rezultate din răscumpărarea clăilor să fie predate colectorilor fiscali până la sărbătoarea Sf. Gall, pe 16 octombrie („Az napja ennek beszolgáltatásának az pénzszedők kezébe szent Gál napja legyen”), iar reprezentantul fiecărei „națiuni” transilvane să verse sumele adunate în mâinile funcționarilor princieri din Cluj la 1 noiembrie următor („Az pénzszedők pengig Kolosvárra az conservátorok kezébe szolgáltassák ad primum

⁶ SJSbAN, Fond *Magistratul orașului și scaunului Sibiu*, Seria actelor administrative, seria 2 - Protocele de ședință, Protocolul ședințelor magistratului orașului Sibiu între 1566-1635 (în continuare: Protocol 1566-1635), nr. 2, f. 160r, 222r, 268r (1587-1598); Fr. Zimmermann, *op. cit.*, p. 537; I. Albu, *op. cit.*, p. 112, nr. 118 (1588-1590).

⁷ Agnes Flora, *The Matter of Honour. The Leading Urban Elite in Sixteenth Century Cluj and Sibiu*, Budapesta, 2014, p. 274 (1580-1600); Fr. Zimmermann, *op. cit.*, p. 537-539 (1590-1615). Gallus Lutsch a decedat pe când era primar (I. Albu, *op. cit.*, p. 128, nr. 140).

⁸ Protocol 1566-1635, nr. 2, f. 183 r, 249r.

⁹ *Ibidem*, f. 222r (1593); *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae* (în continuare: *MCRT*), ed. Szilágyi Sándor, vol. 17 (1679-1682), Budapesta, 1894, p. 442, nr. 12 (1603); Fr. Zimmermann, *op. cit.*, p. 538 (1603-1604); I. Albu, *op. cit.*, p. 120, nr. 130 (1606).

¹⁰ *MCRT*, vol. 3 (1576-1596), Budapesta, 1877, p. 415-427, nr. XVII și XVIII.

diem Novembris”)¹¹. Pe baza acestor precizări, se poate admite că activitatea de recenzare a clăilor s-a desfășurat în a doua parte a lunii septembrie, datele colectate fiind sintetizate în amintitul registru pe parcursul lui octombrie 1593.

După identificarea autorului și clarificarea datării documentului, se impune analiza informațiilor așternute pe filele sale. Unul dintre cele mai valoroase aspecte este menționarea tuturor așezărilor din scaunul Sibiului. Registrul nominalizează 34 de localități, acest număr fiind superior și mult mai precis față de cel semnalat în istoriografie (34-27)¹². De asemenea, toate așezările (mai puțin Poplaca) se regăsesc consemnate într-o altă evidență fiscală („Limitatio Sedis Cibiniensis”), care fusese elaborată cu două decenii mai înainte (1572)¹³, ambele documente constituind astfel dovezi peremptorii ale rețelei dense de așezări din cuprinsul scaunului sibian. Toate localitățile menționate în repertoriu există și în prezent, având diverse ranguri administrative. Câteva sate medievale au devenit orașe (Avrig, Cislădie, Tălmăciu) ori comune cu o singură așezare în componența lor (Cristian, Gura Râului, Poplaca, Rășinari, Sadu și Vurpăr). Satele mai mici au intrat în componența orașelor Avrig (Bradu, Săcădate), Cislădie (Cislădioara), Săliște (Amnaș), Sibiu (Gușterița, Turnișor) și Tălmăciu (Tălmăcel) sau a comunelor Racovița (Sebeșu de Sus), Roșia (Cașolț, Daia, Nou), Slimnic (Ruși), Șelimbăr (Bungard, Mohu, Veștem), Șura Mare (Hamba), Șura Mică (Rusciori) și Turnu Roșu (Sebeșu de Jos). Autorul registrului folosește pentru toate localitățile denumirea generică de „possessio”, însă în trecut unele așezări au reușit să acceadă temporar la rangul de târg („oppidum”). De exemplu, în a doua jumătate a secolului al XV-lea Tălmăciul era consemnat drept „oppido Tholmach” (1453) și „in Thalmasch fore” (1497), dar în veacul următor figurează ca simplă posesie a sibiienilor (1541)¹⁴. Tot astfel, Cislădia apare menționată inconsecvent fie ca târg („oppidum Heltha”) în anii 1500 și 1557, fie doar ca posesie regală (1508) sau princiară (1569)¹⁵.

Informațiile referitoare la componența etnică sunt sporadice, însă autorul registrului a ținut să arate în mod special caracterul românesc al câtorva sate: Gura Roșii „Valachica”, Stedderdorff „Walachica”, Poplaca „Walachicalis”, Czott „Valachicalis”, „certas possessionis valachicalis” (Boița, Sebeșul de Jos și de Sus, Tălmăciu, Tălmăcel și Turnu Roșu). Aceste amănunte concordă cu precizările făcute în amintita „Limitatio” din 1572: „Valachis Zadt, Valachis Guraroue, Awner Walchisch

¹¹ *Ibidem*, p. 424, nr. XVIII (5).

¹² Georg E. Müller, *Stühle und Distrikte als Unterteilungen der Siebenbürgisch-Deutschen Nationsuniversität, 1141-1876*, Hermannstadt/Sibiu, 1941, p. 184 – enumeră 27 de localități, inclusiv Sibiul, fără a cuprinde pe cele de la intrarea Oltului în defileul carpatic.

¹³ Johann Karl Schuller, *Umriss und kritische Studien zur Geschichte von Siebenbürgen*, vol. 2, Hermannstadt/Sibiu, 1851, p. 182-183, nr. V.

¹⁴ *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. 5 (1438-1457), București, 1975, p. 375, nr. 2.818 (1453); Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XV/1 (1358-1600), București, 1911, p. 147, nr. 268 (1497); *Corpus Statutorum Hungariae Municipalium*, vol. 1, eds. Kolosvári Sándor, Óvári Kelemen, Budapest, 1885, p. 511 (1541).

¹⁵ Colecția de documente medievale, seria U II, nr. 663 (1500), U V, nr. 1.902 (1508) și U IV, nr. 993 (1569); Colecția de documente ale breslelor, Seria 1: Documente de breaslă, nr. 761 (1557).

Dorf”. Tot astfel a fost subliniată preponderența sașilor la Cisnădie („in possessionem saxonicalem Diznold”). Alte surse de epocă atestă conviețuirea românilor și sașilor în satele scaunului sibian, precum înțelegerea, rămasă încă inedită, dintre etnicii germani și români ai Avrighului la 1582 („Conditiones inter Saxones et Valachos inhabitatores de Affrica 1582”)¹⁶.

Aspectele socio-juridice, administrative și profesionale își găsesc o bună reflectare în foile registrului. Elita scaunului sibian este formată din oameni liberi, înstăriți și cu prestață, care coordonează activitatea de recenzare și taxare a bunurilor și persoanelor. Prezentarea celor șase notabili sibieni s-a realizat mai sus în contextul stabilirii perioadei de redactare a registrului fiscal. Aici mai trebuie remarcat faptul că administrarea teritoriului a fost destul de complexă. Statutul Sibiului din 1541 se dovedește a fi primul și cel mai important document care a reglementat organizarea instituțională a orașului și a localităților de sub administrația lui¹⁷. Astfel, în perioada examinată aici, relațiile juridice ale orașului și ale scaunului administrat de el erau statornicite de peste o jumătate de secol. Edilii urbani au participat direct la guvernarea scaunului înconjurător, preluând și sarcinile ce reveneau orașului în pertinențele sale. Cu excepția castelanului de Turnu Roșu, toți ceilalți recenzori erau funcționari însemnați ai orașului Sibiu. Ei și-au început cariera prin cooptarea în consiliul lărgit al celor o sută de bărbați („centumviri, Hundertmannschaft”), cu dreptul de a alege oficialii de frunte (primarul – competent pentru probleme fiscale, vilicul – însărcinat cu probleme economice, juzii și jurații), și de a lua hotărâri în privința stabilirii cotei de impozitare și a ordinii publice¹⁸. Experiența și prestața acumulate în timp le-au deschis accesul în grupul restrâns al conducerii orașului. Consiliul mic al orașului era format din 12 membri (senatori), în frunte cu primarul, fiind înzestrat cu putere executivă. De pe aceste poziții, persoanele nominalizate anterior au putut ocupa cele mai înalte funcții ale orașului și scaunului Sibiu: jude scăunal, vilic și primar.

Valoarea repertoriului sporește și prin faptul că este evidențiată conducerea de la nivelul satelor, altminteri mai slab luminată documentar. Fiecare așezare avea câte un primar, înscris ca „villicus”, secondat de bătrânii demni de încredere („iurati seniores”). Într-un singur caz, cel de la Gura Râului, se face precizarea că satul avea un „kenesius sive villicus”. Este o mărturie prețioasă nu doar prin unicitatea ei, ci mai ales prin faptul că atestă supraviețuirea instituției cneziale în satele românești. Cnezul apare în multe urbarii ardelene ale epocii, frecvent în fruntea listei satelor totdeauna românești. Cnezul este recunoscut ca jude, similar cu „gerebius” pentru satele săsești (judex=villicus=gerebius=Honn)¹⁹. Acești vilici aveau atribuții însemnate, una dintre ele, confirmată cu prisosință de registru, fiind recenzarea efectivă a bunurilor taxabile. Sub autoritatea judeului/vilicului sătesc se aflau toți locuitorii de condiție modestă care trăiau în cuprinsul așezării, numiți generic „universi inhabitatores/incolis”.

Printre persoanele distinse ale satelor se aflau preoții. Registrul nu-i semna-

¹⁶ Vistai András János, *Erdélyi helynévkönyv*, vol. 1, p. 312 (ediție electronică).

¹⁷ *Corpus Statutorum*, p. 511-513.

¹⁸ Centumviratul a fost înființat în 1495. Analiza acestui consiliu, la G.E. Müller, *op. cit.*, p. 70, 91.

¹⁹ David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. 1, București, 1967, p. 200; vol. 3 (indice), 1968, p. 61.

lează decât pe cei români din satele Poplaca și Rășinari („plebanus valachicus”), care plăteau taxe pentru semănăturile lor.

O altă categorie bine evidențiată în registru este cea a jelerilor („inquilini”). Jelerul este omul cu libertate de mișcare, plătitor de impozite, care trăiește pe moșiile nobiliare sau fiscale unde prestează munci și plătește dări asemeni țăranilor aserviți. El nu are pământ și este lipsit de inventarul necesar pentru a putea lua asupra sa cultivarea unei sesii iobăgești sau sarcinile ei. Jelerul are o valoare mică pentru stăpân, fiind folosit doar la munci reduse, cu palmele, însă deține avantajul că este disponibil pentru a fi tocmit și strămutat după nevoile activităților agricole. Față de țăranii iobagi, legați de glie, jelerii sunt în inferioritate prin starea lor economică mai redusă, dar au avantajul juridic al libertății de mișcare. În condițiile dezvoltării economice, jelerii devin tot mai necesari pe moșii, pentru că asigură cererea crescândă de forță de muncă²⁰. Registrul discutat aici face precizarea că jelerii puteau fi argați sau simbriași („mercenarius seu inquilinus”), așa cum se întâmplă la Hamba, Șura Mare ori la Tălmăcel. Despre acești mercenari sau argați tocmiți²¹ se arată că nu trăiau din cultivarea pământului („mercenarii sive non habentes segetes/mercenarii non habentes fruges/mercenarii sive homines consumendis frugibus”). Rareori se precizează că ei posedau câteva animale, precum unii din Poplaca („Inquilini ex quibus aliqui duos boves habuerunt”). Jelerii prestau doar munci agricole ocazionale, iar stăpânii de moșii se puteau dispensa oricând de serviciile lor²².

*

Informațiile cele mai consistente ale repertoriului fac referire la numărul clărilor, animalelor și jelerilor, precum și la sumele colectate din cele 34 de așezări.

Despre claie („gelima, kalangya”) se știe că a fost o unitate de măsură destul de imprecisă, care a oscilat în timp și a variat de la o regiune la alta. Claia rezulta din recoltarea semănăturilor („fruges, segetes”) și cuprindea 26-32 de snopi²³. În literatura de specialitate se admite echivalența: 1 claie („gelima”)= $\frac{1}{2}$ căpiță („capetia”)=2 cruci („crux”)²⁴. De asemenea, din calculele realizate pe baza informațiilor din urbanii, se consideră că o claie avea o productivitate de 1,6-2,1 la 1. Dintr-o căpiță se obțineau aproximativ 3 (cel mult 4) mierțe de grâu treierat, iar o claie dădea în mod variabil 1,5-2,7 mierțe de grâu (1 mierță=c. 22 litri)²⁵. La mijlocul secolului al XVI-lea, prin hotărâre dietală, claia și/sau căpița au devenit unități de referință în stabilirea dij-

²⁰ Bartal Antal, *Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae*, Lipsiae/Leipzig, 1901, p. 338; D. Prodan, *op. cit.*, vol. 1, p. 486-487.

²¹ Szamota István, Zolnai Gyula, *Magyar oklevél-szótár/Lexikon vocabulorum Hungaricorum/Pótlék a magyar nyelvtörténeti szótárhoz*, Budapest, 1902-1906, col. 67 (mercenarius =béres); D. Prodan, *op. cit.*, vol. 3 (indice), p. 71.

²² D. Prodan, *op. cit.*, vol. 1, p. 221, 308-310.

²³ În Transilvania toate grânele erau socotite în clăi – înainte de 1570: 1 claie=26 snopi, iar după 1570: 1 claie=32 snopi. D. Prodan, *op. cit.*, vol. 2, p. 524.

²⁴ *Urbáriumok XVI-XVII. század*, ed. Maksay Ferenc (colecția Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok, 7), Budapest, 1959, p. 838; D. Prodan, *op. cit.*, vol. 2, 1968, p. 188.

²⁵ D. Prodan, *op. cit.*, vol. 1, p. 45, 533.

mei pe cereale: „De decimarum cumulacione decretum est, ut decime, in gelimis vel capeciis relinquuntur, et non manipulatum, ut hactenus eiciantur”²⁶.

Din prelucrarea datelor registrului reiese un număr de 300.345 clăi (aproximativ 150.000 de căpițe), care atestă dărnicia pământului sibian și confirmă că 1593 a făcut parte dintr-o serie de ani (1591-1596) cu recolte bogate²⁷. În mod firesc, repartizarea clăilor nu este uniformă pe așezări, datorită condiționărilor de climă și de relief. Cele mai multe clăi s-au înregistrat la Slimnic (30.035 sau 10% din total) și Nou (23.038); urmează: 12 așezări care au adunat fiecare între 10.000 și 20.000 de clăi, 6 localități care au strâns 5.000-10.000, apoi 11 sate cu 1.000-5.000 de clăi. Recolte mici sunt consemnate la Gura Râului – 420, Rășinari – 97 și Tălmăcel – nicio claie! Producția agricolă modestă din unele sate este compensată prin numărul apreciabil de animale domestice. Registrul consemnează 1.165 de bovine și 13.953 de oi concentrate în patrimoniul a doar 6 posesii. Cei mai avuți erau rășinari (650 de bovine și 7.090 de oi), urmați de cei din Tălmăcel (112 boi și 5.491 oi), Gura Râului (311 boi și 648 oi), Sadu (88 boi și 421 oi) și Boița (303 oi).

Centralizarea datelor indică un număr de 904 jeleri, răspândiți foarte inegal în cele 34 de posesii. Cei mai mulți se află grupați la Cisnădie – 236 (26% din total), Rășinari – 155 (17%) și Sadu – 87 (c. 10%), în timp ce șapte sate nu au niciun jeler. Pe de altă parte, compararea informațiilor despre clăi, animale și jeleri nu lasă să se întrevadă vreo întrebuintare preferențială a argaților. Dacă la Rășinari și Tălmăcel cei 155, respectiv 30 de jeleri, au fost folosiți, foarte probabil, la îngrijirea miilor de animale, situația nu se regăsește și la Gura Râului, unde pentru cele 1.000 de dobitoace nu există niciun jeler! Discrepanțele se pot observa și în cadrul posesiilor care au venituri exclusiv din cereale. Există sate cu recolte bogate, dar în care jelerii sunt puțini sau inexistenți: Slimnic – 30.035 clăi/14 jeleri, Nou – 23.038/0, Șura Mică – 17.965/0, Șelimbăr – 17.380/0. În același timp, Cisnădia are 236 jeleri la 10.545 de clăi, iar la Cisnădioara se află 59 de jeleri și abia 1.145 de clăi. O utilizare echilibrată a forței de muncă se observă la Sadu, care a declarat 1.247 clăi, 500 de animale și 87 de jeleri. Diferențele au cauze multiple, de ordin financiar, social și mental. Unele comunități au forță de muncă suficientă pentru a se dispensa de ajutorul jelerilor, iar altele consideră că întreținerea lor este destul de costisitoare. La Cisnădie, este posibil ca jelerii numeroși să fi fost folosiți și în alte activități decât cele agro-pastorale, anume la exploatarea și transportul lemnului, la prepararea cărbunelui de lemn necesar făurarilor de seceri care produceau câteva mii de piese pe an²⁸.

Disponerea teritorială și numărul jelerilor confirmă faptul că o bună parte a activităților agro-pastorale se realizează cu ajutorul țăranilor dependenți. Numărul lor nu este prezentat în registru, însă poate fi estimat pe baza altor surse de epocă, cum ar fi amintita „Limitatio Sedis Cibiniensis” din 1572, care prezintă numărul de țărani

²⁶ Hotărârea Dietei de la Turda (27 martie-3 aprilie 1558), în *MCRT*, vol. 2 (1556-1576), Budapesta, 1876, p. 91, nr. VII.

²⁷ Paul Cernovodeanu, Paul Binder, *Cavalerii Apocalipsului. Calamitățile naturale din trecutul României (până la 1800)*, București, 1993, p. 71, anexa II.

²⁸ Statutul breslei făurarilor de seceri din 1545 precizează că acești meșteri nu se aflau „nicăieri în altă parte a Transilvaniei, decât numai la Cisnădie”. A se vedea *Comerț și meșteșuguri în Sibiu și în cele Șapte Scaune/Handel und Gewerbe in Hermannstadt und in den Sieben Stühlen 1224-1579*, ed. Monica Vlaicu, Sibiu, 2003, p. 350-354, nr. 120.

contribuabili („colonos”) pentru fiecare sat din cuprinsul scaunului sibian. Foarte probabil, aceste date au cunoscut variații mici în decursul a două decenii lipsite de calamități și războaie, rămânând edificatoare și pentru anul 1593; din acest motiv, ele sunt reproduse în anexa prezentului studiu.

Înainte de cercetarea sumelor din registru încasate se impun câteva precizări. Răscumpărarea căpițelor sau a clăilor este o practică întâlnită în regatul Ungariei și în voievodatul Transilvaniei încă din secolul al XIV-lea, care a fost facilitată de extinderea economiei monetare. Prin răscumpărare se scuteau multe cheltuieli și inconveniente generate de strângerea decimei/dijmei în natură. Un exemplu edificator se găsește în cunoscuta înțelegere încheiată la 6 iulie 1437 între nobilime și țărani răsculați, când s-a convenit ca pentru 20 de căpițe să se plătească o dijmă de un florin sau 100 de denari: „in solutione ipsarum decimarum Episcopialium pro viginti capeciis unum florenum auri, aut denarios pro tempore currentes ipsum florenum auri equivalentes, dare et solvere teneantur (...) videlicet pro viginti capeciis centum denarios”²⁹. Astfel, o căpiță era taxată cu 5 denari, iar o claie/gelimă cu 2,5 denari.

În legătură cu sistemul de dijmuire, față de care sursele se exprimă echivoc și nu mai simt nevoia explicațiilor pentru că procedura era bine cunoscută de contemporani, istoricii și-au pus întrebarea dacă era răscumpărată căpița de recoltă sau căpița venită din dijmă (a zecea parte din recoltă). Parcurgerea unui număr mare de izvoare a format convingerea că se răscumpăra căpița de dijmă și nu cea de recoltă³⁰. Practica dijmuirii produselor și a răscumpărării ei în bani a fost foarte durabilă, trecând în a doua parte a secolului XVI de la biserica romano-catolică, aflată în disoluție, către noile instituții reformate. Perceperea în bani a decimei preoțești în scaunul Sibiului este cunoscută prin intermediul registrelor anuale, inclusiv pentru 1593. „Regestum super collectura capituli Cibiniensi anno 1593” cuprinde o listă cu sumele colectate în contul dijmei, fiecare claie de grâu fiind răscumpărată cu un denar („Redemptio decimarum in qua pro singulis gelimis tritici numeravimus den. 1”)³¹. Astfel, din 22 de localități, inclusiv Sibiul, s-au adunat 222 florini și 53 denari, ceea ce indică existența a 222.530 de clăi doar de grâu!

Produsele naturale erau taxate nu doar de biserică, ci și de către stat. Nevoile crescând de fonduri au determinat sporirea contribuțiilor și convertirea lor în bani. Impunerea suzeranității otomane asupra principatului transilvan a mărit fiscalitatea, produsele și sumele colectate servind la achitarea haraciului și a altor obligații impuse de Înalta Poartă. De pildă, Dieta generală de la Alba Iulia (29 septembrie-4 octombrie 1558) a votat strângerea câte unei găleți de grâu și ovăz de la fiecare poartă fiscală, pe seama turcilor: „Item pro victualibus potentissimo imperatori dandis iuxta praescriptum numerum portarum, de qualibet porta singulas mensuras tritici, et alteras hordei aut auene, cum mensura imperatoris, ad eundem 25. diem dandas et admi-

²⁹ Ludovic Demény, *Textele celor două înțelegeri, încheiate în 1437 între răsculați și nobili, după documentele originale*, în „Studii. Revistă de istorie”, nr. 1, 1960, p. 100, 104, nr. I.

³⁰ D. Prodan, *op. cit.*, vol. 1, p. 45-47.

³¹ Registrul privind colectarea taxelor de către Cristian Lupinus, pastor de Șura Mare, pentru capitlul Sibiu și diverse cheltuieli din anul 1593 cu aprovizionarea bisericii, se păstrează la SJSBAN, fond *Capitulul evanghelic C.A. Sibiu*, seria 2 – Acte și registre fără instrumente contemporane de evidență, subseria 2 – Acte, nr. 3, f. 124-127 (răscumpărarea decimei pe clăile de grâu la f. 126r).

nistrandas offerunt. Ita ut huiusmodi triticum, hordeum vel auenam singuli de bonis eorum, ad locum sedis iudiciariae comitatus sui deuehi facere debeant et teneantur”³².

Dieta întrunită la început de septembrie 1593 a avut motive similare pentru a hotărî răscumpărarea clăilor și a stabili cuantumul taxelor. Articolele dietale³³ evidențiază cheltuielile mari ale curții principelui Sigismund Báthory, pretențiile crescute ale otomanilor la începutul Războiului cel Lung cu Liga Creștină, dar și strategia țării de a împleni diplomația cu rezistența armată față de turci („és mind adománynyal és mind fegyverrel/si poterit Turca placari pecuniis et muneribus, esto; sin minus armis esse resistendum hosti futuro”)³⁴, ambele tactici fiind însă costisitoare. Totodată, trebuie avută în vedere și situația politică internă a principatului, dominată de lupta pentru putere dintre stările privilegiate și Sigismund Báthory. Conflictul dintre principe și stări, existent încă de la începutul domniei efective a tânărului Sigismund (decembrie 1588), s-a accentuat ca urmare a obiectivelor divergente ale fiecărei părți: în timp ce Báthory dorea intrarea Transilvaniei în război alături de Habsburgi, stările urmăreau sporirea puterii lor și păstrarea păcii cu otomanii. Această realitate explică inițiativa Dietei ardeleni din 1593 de a crea o casierie a stărilor, fondul inițial al acesteia fiind constituit tocmai din venitul taxei puse pe claie („kalangya-pénz”). Justificarea oficială a acestei măsuri a fost angajarea de mercenari pentru o mai bună apărare a principatului. În realitate, așa cum o dovedesc hotărârile dietale din anul următor, darea extraordinară a servit acțiunii stărilor de a-și crea o forță militară proprie, diferită de oastea de curte a principelui Báthory³⁵.

Adunarea din 1593 a decis în primul rând ca pentru acel an nobilii din Transilvania și Partium să achite câte un denar de fiecare claie de grâu („Végeztük ezért ezt egyenlő akaratból, hogy ez országban és Magyarországban az ő nagysága birodalmában urak és nemes rendek ez esztendőbeli majorságokból, búzából, minden kalongyjákat egy-egy pénzzel megváltsák”). Tot astfel, oamenii liberi cu proprietăți, care nu dădeau dijmă nobililor sau principelui, plăteau un singur denar pentru fiecare claie de grâu („Azonképpen minden szabadosok, exemptusok, nagyságodé és egyéb városban való drabantok, kik uroknak és ő nagyságának dézmát nem adnak, azok minden búza majorságok kalongyját egy-egy pénzzel váltsák meg”). Locuitorii din Secuime și de pe Pământul Crăiesc, plătitori de dijmă, aveau să dea câte un denar pentru cinci clăi („Az kösség pedig, mind ő nagyságáé, uraké, nemessségé, székelységé és százságé, valakik dézmát adnak, azok öt kalongya búzajokat váltsák meg egy pénzen”). Aceeași contribuție a fost stabilită pentru românii care nu plăteau dijmă și pentru preoții lor („Az oláhság penig, noha dézmát nem ad, de búzájának majorságából öt kalongyát egy-egy pénzzel váltsanak meg. Az oláh papok is azonképen”). Preoții sași aveau un statut asemănător cu cel al nobilimii, fiind impuși cu un denar de claie („Az

³² *MCRT*, vol. 2, p. 103, nr. X.

³³ „Articuli dominorum regnicolarum trium nationum regni Transsylvaniae et partium regni Hungariae ditioni nostrae subiectarum, in generalibus eorum comitiis ad diem primum Septembris, anno domini M.D.XCIII. Albae Juliae celebratis conclusi”.

³⁴ *MCRT*, vol. 3, p. 421, nr. XVIII (3) (originalul maghiar). Rezumatul în limba latină al hotărârilor dietei („Die 1. Septembris [1593]. Comititia celebrata Albae”), în *Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum sive Annales Hungarici et Transsilvanici*, ed. Joseph Trausch, pars I, Coronae/Brașov, 1847, p. 105.

³⁵ *MCRT*, vol. 3, p. 440-441, nr. XXI (3) (Dieta de la Turda, 12-22 mai 1594).

szász plébánosok majorságokat és dézmájokat egy-pénzen váltsák meg kalongyájok számát”). Cei care nu cultivau pământul, ci trăiau numai din creșterea animalelor, aveau să plătească câte un denar pentru o vită/3 capre/3 oi/5 porci („Az mely magyar-nak, oláknak, és kösség rendnek, és egyéb nemzetnek szántása nem volna, hanem barmot, juhót és egyéb afféle lábos marhát tartana, azok öreg barmokat egy-egy pénzzel váltsák meg, három juhót és kecskét hármát egy pénzen, öt disznót egy-egy pénzen”). Clăile de mei sau secară erau taxate asemenea celor de grâu („Az kinek sem lábás marhája, sem vetése nincsen, hanem kölese vagy rozsa vagyon, ugyan úgy váltsa meg, mint az búzát”), iar două clăi de ovăz se răscumpărau la prețul uneia de grâu („Ha zabja vagyon, két kalongyától adjon annyit, mennyi egy kalongya búzától esnék”). Cât despre jeleri, care nu trăiau de pe urma cultivării cerealelor sau a creșterii animalelor, ci doar din munca brațelor, ei contribuiau cu 5 denari de persoană („Ha sem búza vetése, sem marhája nincsen, személyét öt pénzen váltsa meg, ha kezével munkát teszen”)³⁶.

Din textul articolului dietal reiese cu claritate faptul că în acest caz au fost răscumpărate clăile de recoltă și nu cele de dijmă. Taxa i-a avut în vedere atât pe cei scutiți de dajdie, cât și pe cei care achitau decima către nobili sau preoți. Satele sibiene au avut de răscumpărat dările pentru clăi convenite deopotrivă bisericii (sarcină atestată de registrul capitular mai sus menționat) și statului (conform articolului dietal). Registrul analizat aici confirmă respectarea textului de lege în privința răscumpărărilor. Calculele sunt ușor de reconstituit. Câteva date, extrase aleatoriu, arată că la Veștem pentru 8.675 de clăi s-a stabilit o răscumpărare de 17 florini și 35 denari (sototind 5 clăi=1 denar și 1 florin=100 denari, atunci $8.675/5=1.735$ denari sau 17 fl. 35 den.), la Gura Râului cele 311 vite au generat o dare de 3 florini și 11 denari ($311/1=311$ denari=3 fl. 11 den.), iar 648 de oi au fost impuse cu 2 florini și 16 denari ($648/3=216$ denari=2 fl. 16 den.). La Poplaca, răscumpărările au fost diferite, preotul proprietar plătind 50 denari pentru 50 de gelime, în vreme ce țărani au dat 2 florini și 78 denari la 1.392 de clăi ($1392/5=278,4$ denari=2 fl. 78 den.). Tot astfel, cei 236 de jeleri din Cisnădie au avut de achitat 11 florini și 18 denari ($236 \times 5=1.180$ denari=11 fl. 80 den.). Aproape în totalitate socotelile s-au făcut corect, pe baza numărului de persoane, animale și clăi declarate. Există însă și câteva erori minore de calcul: suma banilor ce trebuiau adunați de judele Luca Enyedi este cu un denar mai mică decât cea înscrisă în registru (85,53 față de 85,54), pentru cele 7.090 de oi din Rășinari s-ar fi dat corect 23,63 florini (față de 23,61 din registru), oile de la Tălmăcel, apoi clăile din Tălmăciu, Sebeșu de Jos și de Sus au fost taxate mai mult ori mai puțin, rezultând o diferență totală în minus de 4 denari (18,26 pe hârtie, față de 18,30 efectiv), iar ultima listă indică o sumă cu 22 denari mai mult decât în realitate (174,31-174,09). Redactorul nu a calculat sumele decât pe grupe de sate recensate, fără a realiza și un bilanț general. Micile greșeli de calcul nu prejudiciază taxarea, ci, dimpotrivă, o sporește cu 29 denari. Adunarea sumelor parțiale puse pe hârtie indică suma globală de 705 florini și 83 denari, care trebuie corectată la 705 florini și 54 denari. Acest venit se poate defalca astfel:

1. 300.158 clăi dau 600,31 florini ($300.158/5=60.031$ den.=600 fl. 31 den.);
2. 187 clăi dau 1,87 florini ($187/1=187$ den.=1 fl. 87 den.);

³⁶ *Ibidem*, p. 421-422, nr. XVIII (3).

3. 1.165 vite dau 11,65 florini (1.165/1=1.165 den.=11 fl. 65 den.);
4. 13.953 oi dau 46,51 florini (13.953/3=4.651 den.=46 fl. 51 den.);
5. 904 jeleri plătesc 45,2 florini (904x5=4.520 den.=45 fl. 20 den.).

Suma în sine este apreciabilă și există motive temeinice pentru a crede că a fost nu doar estimată, ci și încasată efectiv. Expresii ca „dederunt, redimerunt, solve-runt, a quibus extorsi” confirmă plata răscumpărilor. Oameni corecți, de felul lor, sașii au încercat să respecte amintitele termene de colectare și de predare a banilor. Dieta a hotărât ca sumele adunate de la sași să fie păstrate de judele regal Albert Huet, apoi convertite în aur și taleri, în final depozitate în casa lui Grigore Bornemisza din Cluj („Az szászság közül penig szebeni királybíró Siveg (Huet) Albertet; Helye az repositumnak Kolosvár legyen az Bornemisza Gergely házánál, kiről méltó conuenti-ót tegyenek az conservátorok, az bíró penig az tanácscsal egyetemben szorgalmatos gondot viseljen ennek őrzésére”)³⁷.

Dacă ponderea sumei de 705 florini în ansamblul taxei colectate la nivelul principatului nu poate fi estimată, lipsind înregistrările similare din comitate, districte și scaune, totuși se poate afirma că aceasta a contribuit semnificativ la alimentarea finanțelor ardeleni. La câteva luni distanță, în Dieta ținută tot la Alba Iulia (2-15 februarie 1594) s-a remarcat reticența locuitorilor de a plăti răscumpărarea clăilor. Adunarea a primit numeroase sesizări din partea colectorilor despre încasările anevoioase, fiind nevoită să decreteze amendarea cu 24 de florini a celor care până la 6 martie următor nu ar fi plătit darea. Comiții sau juzii regali erau autorizați să confişte din vitele datornicilor pentru acoperirea valorii uriașe a amenzii³⁸.

În concluzie, micul registru fiscal deși nu este datat, conține suficiente indicii pentru a fi încadrat corect din punct de vedere temporal. Apelul la surse variate are darul de a devoala tainele din spatele cifrelor seci înscrise în repertoriu. Documentul oferă informații prețioase despre sistemul de recenzare și colectare fiscală, dovedind bogăția recoltelor și turmelor din anul 1593. El este important și prin faptul că reconstituie geografia istorică a scaunului sibian și completează detaliile referitoare la notabilitățile din metropola sașilor ardeleni. Registrul se dovedește a fi o sursă utilă în studiul onomasticii, toponimiei, realităților etnice, sociale și confesionale din scaunul Sibiului aproape de hotarul anului 1600. În timp, registrul și-a depășit menirea de instrument practic de evidență fiscală, devenind un martor prețios al culturii scrisului și rigurozității în mediul săsesc la apusul evului mediu.

³⁷ *Ibidem*, p. 424, nr. XVIII (5).

³⁸ *Ibidem*, nr. XX (9).

ANEXE

I

1572. Numărul țăranilor impozabili conform *Limitatio Sedis Cibiniensis*.

Ediție: J.K. Schuller, *Umriss und kritische Studien zur Geschichte von Siebenbürgen*, vol. 2, Hermannstadt/Sibiu, 1851, p. 182-183.

Scaunul Sibiu		Pertinențele orașului Sibiu	
Localitatea	Efectiv	Localitatea	Efectiv
Amnaș	133	Avrig	99
Cașolț	54	Boița	86
Cisnădie	317	Bradu	67
Cristian	258	Bungard	29
Daia	32	Cisnădioara	64
Gușterița	76	Gura Râului	76
Hamba	46	Mohu	61
Nou	95	Rășinari	312
Roșia	79	Ruscior	49
Slimnic	216	Ruși	138
Șelimbăr	80	Sadu	18
Șura Mare	97	Săcădate	129
Șura Mică	115	Sebeșu de Jos	31
Vurpăr	84	Sebeșu de Sus	35
		Tălmăciu	77
		Tălmăcel	66
		Turnișor	0
		Turnu Roșu	44
		Veștem	68

II

[Octombrie 1593, Sibiu]

Registru privind taxarea clăilor în scaunul Sibiu, după cum au hotărât cele trei „națiuni” în Dieta de la Alba Iulia, cuprinzând informațiile obținute în urma cercetărilor făcute de notabilii Sibiului (Luca Enyedinus, Daniel Weys, Gallus Luttsch, Benedict Farkas, Paul Paulus) și de castelanul de Turnu Roșu (George Lechy). Original la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale ale României, *Colecția de acte fasciculate, B. Agricultură*, nr. 52.

[1r] REGESTRUM

super redemptione gelimarum in sede Cibiniensi iuxta deliberationem dominorum regnicolarum trium nationum in comitiis eorum Albae Juliae novissime celebratis communi voto et suffragiis imposita conscriptum per Andream Theylesium.

Prudens et circumspectus dominus Lucas Enyedinus iudex sedis Cibiniensis in certas sedis Cibiniensis possessionis missus, villicos cum juratis incolisque universis ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque illustrissimo principi prestandam examinavit gelimasque inquisivit ut sequitur

Zakadat [Săcădate, înglobat în Avrig]

Huius possessionis villicus, iurati seniores, adeoque universi incolis deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum, qui fuit 10.950 et redimentes singulas gelimas denariis quinque presentaverunt dicto domino Lucas Enyedino R 21/ 90. Mercenarii sive non habentes segetes fuerunt 12 a quibus singulis extorsi sunt den. 5 quarum summa constituit ... den. 60.

Affrica sive Freck [Avrig]

Huius quoque possessionis villicus ceterique iurati confratres et universi inhabitatores ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque illustrissimo principi prestandam examinati a memorato domino Luca Enyedino retulerunt numerum gelimarum qui fuit 8655, pro quibus solverunt ... R 17/ 31.

Mercenarii non habentes fruges in ista possessione reperti sunt 42 a quibus singulis denarii quinque extorsi faciunt R 2/ 10.

[1v] Villa Sancti Gerhardi [Bradu, înglobat în Avrig]

Villicus, iurati seniores, adeoque universi senatores huius possessionis ubi iuramentum deposuissent coram eodem domino Luca Enyedino retulerunt numerum gelimarum 8225, quas more solito redimentes presentarunt ... R 16/ 45.

Mercenarii in hac possessione fuerunt 18, a quibus postulatum ... R -/ 90.

Westhem [Veștem, com. Șelimbăr]

Huius possessionis villicus, jurati seniores, et universi incolae deposito iuramento significarunt numerum gelimarum 8675, quas redimentes solverunt ... R 17/ 35.

In hac possessione repertus est unicus duntaxat mercenarius ... R den. 5.

Maichen [Mohu, com. Șelimbăr]

Ab huius quoque possessionis villico, juratis senioribus, atque universis incolis, fide mediante, numerum gelimarum flagitavit dominus Lucas Enyedinus qui fuerunt 4110, quas redimentes solverunt ... R 8/ 22.

Mercenarii sive homines consumendis frugibus nati fuerunt 13 a quibus extorsi ... R 0/ 65.

Summa summarum ... R 85/ 54 [de fap: 85,53].

[2r] Sequitur inquisitio prudentis et circumspecti domini Danielis Weys, senatoris Cibiniensis ad id spetialiter³⁹ delegati.

Nependorff [Turnișor, înglobat în Sibiu]

³⁹ De preferat este forma: *spetialiter*.

Huius possessionis villicus cum suis iuratis senioribus ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque illustrissimo principi prestandam examinati iurati fassi sunt numerum gelimarum 11.125, quas usitato precio redimenter solverunt ... R 22/ 25.
Inquilinus unus inventus est. D(atum) ... R den. 5.

Insula Christiana Gross-Aue [Cristian]

Huius quoque possessionis villicus et iurati seniores iuramento deposito summa et numerum gelimarum fassi sunt 12.925, quas precio usitato redimenter solverunt ... R 25/ 85.

Inquilini fuerunt numero 29 qui dederunt ... R 1/ 45.

Omlasch sive Hamlesch [Amnaș, com. Săliște]

Possessionis huius villicus cum suis iuratis iuramento fassus est numerum gelimarum est 13.335, quas precio usitato redimenter dederunt ... R 26/ 67.

Inquilini fuerunt 22 qui solverunt ... R 1/ 10.

Klein Scheiren [Șura Mică]

Villicus et iurati seniores huius possessionis fide eorum mediante retulerunt numerum gelimarum 17.965, quas usitato precio redimenter incolae dederunt ... R 35/ 93.

Inquilinus hic nullus fuit.

[2v] Ross Chur vel Reisdorfflein [Rusciori, com. Șura Mică]

Huius quoque possessionis villicus ceterique iurati ad fide eorum et conscientiam examinati sunt, qui gelimarum numerum referentes 4115, quas usitato precio redimenter solverunt incolae ... R 8/ 23.

Inquilini reperti sunt 13 a quibus extorsim ... R -/ 65.

Gura Roüül Valachica [Gura Râului]

Huius possessionis kenesus sive villicus cum iuratis examinatus fassus est numerum gelimarum 420, quas redimenter dederunt ... R -/ 84.

Boves quoque et vaccae qui fuerunt 311 redimenter solverunt ... R 3/ 11.

Oves repertae sunt hic 648 de quibus sumptum ... R 2/ 16.

Summa summarum est ... R 128/ 29.

[3r] Inquisitio prudentis et circumspetti domini Galli Luttsch, senatoris Cibiniensis super gelimis ad id transmissi.

Zelindek sive Stoltzemburg [Slimnic]

Villicus ceterique iurati huius possessionis deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum 30.035, quas usitato precio redimenter solverunt ... R 60/ 7.

Inquilini fuerunt numero 14 a quibus efflagitatum ... R 0/ 70.

Reissen [Ruși, com. Slimnic]

Huius possessionis villicus et iurati seniores conscientiae testimonio prestitoque iuramento indicaverunt numerum gelimarum 17.640, quas redimenter solverunt ... R 35/ 28.

Inquilinus unus inventus solvit ... R -/ 5.

Nagy Chur - Gross Scheüren [Șura Mare]

Huius quoque possessionis villicus caeterique senatores fide eorum mediante retulerunt numerum gelimarum qui fuit 12.866, quas redimentes penderunt ... R 25/ 73.
Mercenarii sive inquilini fuerunt 5, dederunt R -/ 25.

Kakasfalwa sive Hannebach [Hamba, com. Șura Mare]

Villicus caeterique iurati seniores deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum istius possessionis constituentium gelimas 5664, quas usitato precio redimentes solverunt ... R 11/ 33.

Mercenarius seu inquilinus nullus fuit.

Summa summarum domini Galli ... R 133/ 41.

[3v] Inquisitio prudentis et circumspecti domini Benedicti Farkas, senatoris Cibiniensis, super gelimis vimentis etc.

Diznold vel Heltau [Cisnădie]

Primo missus in possessionem saxonicalem Diznold accersitis ad sese villico caeterisque iuratis civibus numerum gelimarum inquisivit, qui fide et iuramento ipsorum mediante retulerunt numerum gelimarum 10.545, quas redimentes usitato precio solverunt ... R 21/ 9.

Inquilini in hac possessione reperti sunt 236, dederunt ... R 11/ 80.

Schellemberck [Șelimbăr]

Huius quoque possessionis villicus et iurati seniores iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum 17.380, quas usitato precio redimentes solverunt ... R 34/ 76.
Inquilinus hic nullus fuit.

Mechelsberg [Cisnădioara, înglobată în Cisnădie]

Possessionis huius villicus ceterique iurati seniores fide et iuramento mediante retulerunt numerum gelimarum qui fuit 1145, quas redimerunt ... R 2/ 29.
Inquilini fuerunt 59 dederunt hic ... R 2/ 95.

Stedderdorff Walachica [Rășinari]

Possessionis huius plebanus valachicus primo frugum propriarum suarum numerum redemit, qui fuerunt gelimis 97 ... pro ... R -/ 97.

Villicus vero et iurati seniores iuramento deposito significarunt nullas illic esse fruges propria etiam iumentorum [4r] iuramentorum duntaxat puta ovium, boum, vaccarum et caprarum numerum fide mediante retulerunt in hunc modum:

Ovium numerus inventus est 7090, quas redimentes solverunt R 23/ 61 [de fapt: 23,63].

Iumentorum, boum, videlicet et vaccarum numerus fuit 650, quas singulas singulis denariis redimerunt R 6/ 50.

Inquilinorum numerus fuit 155 de quibus singulis 5 denarii extorsi sunt ... R 7/ 75.

Poplaka Walachicalis [Poplaca]

Plebanus huius possessionis redemit suas fruges, quas fuerunt gelimarum 50 pro den. 1 ... facit ... R -/ 50.

Villicus vero et iurati seniores deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum 1392, quas precio consueto redimerunt ... pro ... R 2/ 78.

Inquilini ex quibus aliqui duos boves habuerunt (nam ovibus plane destituuntur) redimerunt se den. 5 et fuerunt numero 65, facit ... R 3/ 25.

Czott Valachicalis [Sadu]

Huius possessionis villicus caeterique iurati seniores deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum 1247, quas redimerunt precio usitato ... R 2/ 49.

Oves repertae sunt 421, pro quibus dati sunt ... R 1/ 40.

Boves cum vaccis fuerunt 88 redemptae ... R -/ 88.

Inquilini fuerunt 87, dederunt ... R 4/ 35.

Summa summarum domini Benedicti R 127/ 37 [de fapt: 127,39].

[4v] Sequitur lustratio Georgii Lechy castellani sive porkolabi in Turri Rubea qua ditionis Cibiniensis est.

Sic ergo Georgius fidem suam iuramento obstringens in certas possessionis valachicalis missus, retulit nobis numerum gelimarum, proque iis pecuniam, ut sequitur:

Nagy Talmas [Tălmaci]

Huius possessionis villicus caeterique iurati postquam fidem suam iuramento confirmassent, retulerunt numerum gelimarum qui fuit 4532, quas usitato precio redimenter solverunt ... R 9/ 41 [de fapt: 9,06].

Inquilini fuerunt 7, dant ... R -/ 35.

Sebesch [Sebeșu de Jos, com. Turnu Roșu]

Huius possessionis villicus caeterique iurati deposito iuramento retulerunt numerum gelimarum 2773, quas pretio usitato redimenter solverunt ... R 5/ 44 [de fapt: 5,54].

Inquilini fuerunt 9 dederunt ... R -/ 45.

Sebessel [Sebeșu de Sus, com. Racovița]

Huius possessionis valachicalis villicus caeterique iurati iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum qui fuit 1872, quas redimerunt ... R 3/ 64 [de fapt: 3,74].

Inquilini fuerunt 7 ... dederunt ... R -/ 35.

Porcesd [Turnu Roșu]

Huius quoque possessionis villicus caeterique iurati iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum qui fuit 3072, quas redimerunt ... R 6/ 14.

Inquilini fuerunt 24 ... dederunt ... R 1/ 20.

[5r] Boycza [Boița]

Possessionis huius villicus caeterique iurati fide eorum mediante retulerunt numerum gelimarum 3120, quas usitato precio redimenter solverunt ... R 6/ 24.

Frumenta reperta sunt 40 ... dederunt ... R -/ 40.

Oves repertae sunt 303 ... dederunt ... R 1/ 1.

Inquilini fuerunt 28 ... R 1/ 40.

Talmachell [Tălmăcel, înglobat în Tălmăciu]

Huius possessionis villicus caeterique iurati fidei suae iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum qui fuit plane nullus. Cum enim in montanis habitent, frugibus plane carent et pecoribus hunc quaestum faciunt. Numeratae sunt autem oves in hac possessione 5491, quas redimentes usitato precio dederunt ... R 18/26 [de fap: 18,30].

Boves et vaccae repertae sunt 112 dederunt ... R 1/ 12.

Mercenarii sive inquilini fuerunt 30 dederunt ... R 1/ 50.

Summa summarum ... R 56/ 91 [de fap: 56,81].

[5v] Sequitur lustratio prudentis circumspecti domini Pauli Paul(inu)s senatoris Cibi-niensis

Hammersdorff [Gușterița, înglobat în Sibiu]

Villicus ceterique iurati seniores huius possessionis iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum qui fuit 17.344 dederunt ... R 34/ 69.

Inquilini fuerunt 14 dant⁴⁰ ... R -/ 70.

Castenholcz [Cașolț, com. Roșia]

Villicus cum iuratis huius possessionis iuramento mediante retulit numerum gelimarum 8987 dederunt ... R 17/ 97 ½.

Inquilinus nullus.

Dolman [Daia, com. Roșia]

Villicus ceterique iurati iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum qui fuit 9281 dederunt ... R 18/ 56.

Inquilini fuerunt 2 dederunt ... R -/ 10.

Neuendorff [Nou, com. Roșia]

Villicus huius possessionis et iurati seniores fide mediante retulerunt numerum gelimarum qui fuit 23.038 dederunt ... R 46/ 8.

Inquilinus hunc nullus fuit.

Rottberg [Roșia]

Villicus ceterique iurati seniores huius possessionis (de)posito iuramento retulerunt numerum gelimarum qui fuit 12.448 dederunt ... R 24/ 89 ½.

Inquilinus nullus.

Burprich [Vurpăr]

Villicus ceterique iurati seniores huius possessionis iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum 12.585 quas redimerunt pro ... R 25/ 17.

⁴⁰ Forma prescurtată poate fi reconstituită prin formele *dant* sau *dederunt*.

Inquilini fuerunt 2 ... R -/ 10.

[6r] Baungart [Bungard]

Villicus ceterique iurati huius possessionis iuramento deposito retulerunt numerum gelimarum 2692 dederunt ... R 5/ 38.

Pro 4 vaccis dederunt ... R -/ 4.

Inquilini fuerunt 8 dederunt ... R -/ 40.

Summa summarum ... R 174/ 31 [de fapt: 174,09].

III

Tabel centralizator al datelor cuprinse în registru
(taxele sunt corectate și exprimate în florini și denari)

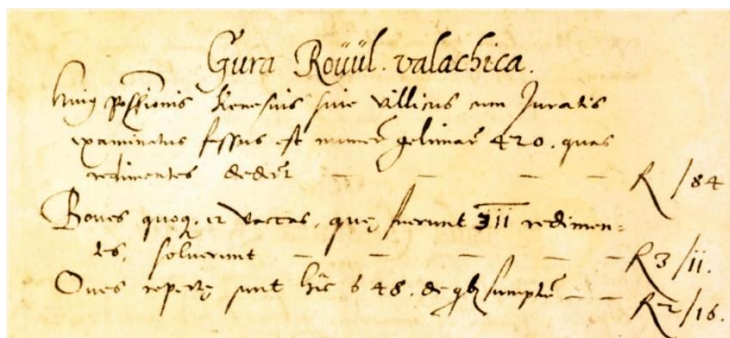
Localitatea	Nr. clăi și taxa (1 den./5 clăi)		Nr. bovine și taxa (1 den./ animal)		Nr. oi și taxa (1 den./3 oi)		Nr. jeleri și taxa (5 den./om)	
Amnaș	13.335	26,67					22	1,10
Avrig	8.655	17,31					42	2,10
Boița ⁴¹	3.120	6,24			303	1,01	28	1,40
	40	0,40						
Brađu	8.225	16,45					18	0,90
Bungard	2.692	5,38	4	0,04			8	0,40
Cașolț	8.987	17,975					0	0
Cisnădie	10.545	21,09					236	11,80
Cisnădioara	1.145	2,29					59	2,95
Cristian	12.925	25,85					29	1,45
Daia	9.281	18,56					2	0,10
Gura Râului	420	0,84	311	3,11	648	2,16	0	0
Gușterița	17.344	34,69					14	0,70
Hamba	5.664	11,33					0	0
Mohu	4.110	8,22					13	0,65
Nou	23.038	46,08					0	0
Poplaca ⁴²	1.392	2,78					65	3,25
	50	0,50						
Rășinari ⁴³	97	0,97	650	6,50	7.090	23,63	155	7,75
Roșia	12.448	24,895					0	0
Rușciori	4.115	8,23					13	0,65
Ruși	17.640	35,28					1	0,05
Sadu	1.247	2,49	88	0,88	421	1,40	87	4,35
Săcădate	10.950	21,90					12	0,60
Sebeșu de Jos	2.773	5,55					9	0,45
Sebeșu de Sus	1.872	3,74					7	0,35

⁴¹ Unele grâne au fost taxate cu 1 denar/claie.

⁴² Preotul a fost taxat cu 1 denar/claie, iar sătenii cu 1 denar/5 clăi.

⁴³ Pentru preotul român cota de taxare este de 1 denar/claie.

Localitatea	Nr. clăi și taxa (1 den./5 clăi)		Nr. bovine și taxa (1 den./ animal)		Nr. oi și taxa (1 den./3 oi)		Nr. jeleri și taxa (5 den./om)	
Slimnic	30.035	60,07					14	0,70
Șelimbăr	17.380	34,76					0	0
Șura Mare	12.866	25,73					5	0,25
Șura Mică	17.965	35,93					0	0
Tălmăciu	4.532	9,06					7	0,35
Tălmăcel	0	0	112	1,12	5.491	18,30	30	1,50
Turnișor	11.125	22,25					1	0,05
Turnu Roșu	3.072	6,14					24	1,20
Veștem	8.675	17,35					1	0,05
Vurpăr	12.585	25,17					2	0,10
Sume	300.345	602.18	1.165	11,65	13.953	46,51	904	45,2
Total general: 705 fl. 54 den.								

**Fragment din registru cu referire la satul românesc Gura Râului,
condus de un cnez sau vilic (primar)**